

॥ ఉక్తి ప్రతుక్తిస్తోత్రమ్ ॥

.. ukti pratyukti stotram ..

sanskritdocuments.org

September 11, 2017

.. ukti pratyukti stotram ..

॥ ఉక్తి ప్రత్యుక్తిస్తోత్రమ్ ॥

Sanskrit Document Information

Text title : uktiptyuktistotram

File name : uktiptyuktistotram.itx

Category : vishhnu, vishnu_misc, vAdirAja

Location : doc_vishhnu

Author : Shri Vadirajayati

Transliterated by : N.Balasubramanian bbalu at sify.com

Proofread by : N.Balasubramanian bbalu at sify.com

Latest update : August 10, 2007

Send corrections to : Sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

September 11, 2017

sanskritdocuments.org

శ్రీవాదిరాజయతి కృతమ్ ।

(By Shri Vadirajayati)

Note. This short poem consists of just three verses. The first two verses are in the form of a conversation between a gopi woman and child Krishna. In the first verse Krishna is teased by a gopi. Krishna is a child and so is guileless. The words in His reply carry an alternate meaning. The gopi cunningly uses this second meaning to tease Krishna and thus the conversation goes on.

(ఉక్తి = statement, ప్రత్యుక్తి = statement in reply.)

అఙ్గల్యా కః కవాటం ప్రహరతి? కుటిలే! మాధవః, కిం వసంతో?
నో చక్రీ కిం కులాలో? నహి ధరణీధరః, కిం ద్విజిహ్వాః ఫణీన్ద్రః?
నాహం ఘోరాహిమర్దీ, ఖగపతిరసి కిం? నో హరిః, కిం
కపిన్ద్రస్త్విత్యేవం గోపకన్యా-ప్రతివచనజడః పాతు మాం పద్మనాభః ॥ ౧॥

(Gopi):- అఙ్గల్యా =With the finger కః కవాటం ప్రహరతి? =
who is hitting (tapping) the door?

(Krishna):- కుటిలే = O! crooked one! మాధవః (I am)
Madhava. (also means spring season).

(Gopi):- కిం వసంతః? =Is it the spring season?

(Krishna):- నో, చక్రీ = No, (I am) Chakrapani or the one with
the wheel (also means a potter).

(Gopi):- కిం కులాలః? = Is it a potter?

(Krishna):- నహి, ధరణీధరః = No, I am the one bearing the world.

(Gopi):- కిం ద్విజిహ్వాః ఫణీన్ద్రః? = is it the serpent Sesa
(who is said to bear the world on his head),
the king of the snakes?

(Krishna):- నాహం, ఘోరాహిమర్దీ = not me, (I am) the one who
controlled the frightful snake (Kaliya),

(Gopi):- ఖగపతిరసి కిం = are you Garuda, the king of birds?
(and enemy of snakes)

(Krishna):- నో, హరిః no, (I am) Hari (also means a monkey),

(Gopi):- కిం కపిన్ద్రః అస్మి? are you the chief of the monkeys?
 ఇతి ఏవం = in this manner పద్మనాభః = Lord Padmanabha
 గోపకన్యా ప్రతివచనజడః = who was not smart and was unable to
 respond to the gopi మాం పాతు = may protect me.

కృష్ణ! త్వం కుత్ర గతోఽసి చాద్య మృగయాసక్తో వనాన్తం గతో
 గన్తోఽన్యో వనపుష్పజః శ్రమజలం ఘర్మక్షతం కణ్ణకైః ।
 అన్వైవం మృగయా తు కేనచిద్ అహో దష్టోఽధరో దృశ్యతే
 శఙ్ఖపూరణమత్ర కారణమిదం కుర్యాం ప్రమాణని తే ॥ ౨॥

(Gopi):- కృష్ణ! త్వం కుత్ర గతోఽసి చాద్య = Krishna!
 where had you been today?

(Krishna):- మృగయాసక్తో వనాన్తం గతః = I went to the forest
 in search of animals.

(Gopi):- గన్తో అన్యో వనపుష్పజః = (but I get) smell that is
 different; it is from that of a wild (forest) flower?

(Krishna):- శ్రమజలం ఘర్మక్షతం కణ్ణకైః = it is from
 the sweat caused by the heat and (I am also)
 hurt by the thorns.

(Gopi):- అస్తు ఏవం మృగయా = let it be so about chasing the animals,
 తు కేనచిద్ అహో దష్టోఽధరో దృశ్యతే? = but, your lips
 appear to be bitten by some one?

(Krishna):- శఙ్ఖపూరణమత్ర కారణమిదం = the reason is the
 blowing of the conch.
 కుర్యాం ప్రమాణని తే = I will put up evidence to you.

అమృష్ణై శయనీయ-మేత-దుదధే-ర్షీలోపధానం ఫణీ
 త్వత్తేజఃపరమాణురేష దహనో భృత్యాః సమస్తాః సురాః ।
 కుక్షీన్యస్త-సమస్త-భారజగతః కిం స్యాత్తులారోపణే వ్యర్థం వాచ్యమిదం
 స్త్రియోపహసితః స్మేరో హరిః పాతు నః ॥ ౩॥

ఉదధే అమృష్ణై శయనీయం = the waters of the ocean is your

resting place, ఏతత్ లీలోఉపధానం ఫణీ = the pillow You sport is the snake (Sesha),

ఏష దహనః = this fire

త్వత్ తేజఃపరమాణుః = is but an atom of Your effulgence,

భృత్యాః సమస్తాః సురాః = all the gods are Your servants,

కుక్షిన్యస్త-సమస్త-భారజగతః

the weight of the entire universe is held in Your stomach, (this being so),

తులారోపణే in making comparison కిం స్యాత్? = what can happen?

స్త్రీయోపహసితః (to say that) You were laughed at by a woman,

వ్యర్థం వాచ్యమిదం = is but a meaningless statement only.

స్మేరః = that smiling, హరిః పాతు నః = Hari, let Him protect us.

Note:- The legend of Krishna is charming and had given rise to many such poems that describe gopis teasing or talking to Krishna.

This one is from Sri Krishnakarnamritam. Here a gopi had caught Krishna when He was trying to insert His hand into a vessel containing butter. She starts questioning Him.

కస్త్వం బాల! బలానుజః, కిమిహ తే? మన్మన్దిరాశఙ్కయా,

యుక్తం, తన్నవనీత-పాత్రవివరే హస్తం కిమర్తం న్యనే?

మాతః! కఞ్చన వత్సకం మృగయితుం మా గాః విషాదం క్షణాత్

ఇత్యేవం వరవల్లవీ ప్రతివచః కృష్ణస్య పుష్పాతు నః ||

Gopi:- కస్త్వం బాల! = O boy! who are you?

Krishna:- బలానుజః = I am the brother of Balarama.

Gopi:- కిమిహ తే? = what do you want here?

Krishna: మన్మన్దిరాశఙ్కయా = (I entered) mistaking this to be my house.

Gopi:- యుక్తం తత్ = it is OK. నవనీత-పాత్రవివరే హస్తం

కిమర్తం న్యనే? = (but) why did you keep your hand in the vessel having butter?

Krishna:- మాతః! O mother! కఞ్చన వత్సకం మృగయితుం =

(it is) to look for a calf,

మా గాః విషాదం క్షణాత్ = do not get upset (so fast) in a second.

॥ ఉక్తి ప్రత్యుక్తిస్తోత్రమ్ ॥

ఇత్యేవం వరవల్లవీ ప్రతివచః కృష్ణస్య పుష్టాతు నః = let
such words of Krishna given in reply to the good gopi woman protect us.

॥ ఇతి శ్రీవాదిరాజయతి కృతమ్ ఉక్తి-ప్రత్యుక్తి స్తోత్రమ్ సంపూర్ణమ్ ॥

Encoded, translated, and proofread by N.Balasubramanian bbalu@sify.com

——
.. ukti pratyukti stotram ..

Searchable pdf was typeset using generateactualtext feature of Xe_{La}TeX 0.99996

on September 11, 2017

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

